

**„BIBLIOTEKARZ UWOLNIONY –
DEREGULACJA CZY DEGRADACJA?”**

IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa
(Białystok, 12-14 czerwca 2013 r.)

Od 2007 r. Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku organizuje cykliczne konferencje naukowe dotyczące najistotniejszych, najbardziej aktualnych problemów polskiego bibliotekarstwa. Takim wydarzeniem o zasięgu ogólnopolskim stała się również IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Bibliotekarz uwolniony – deregulacja czy degradacja?”, która odbyła się w dniach 12-14 czerwca 2013 r. w Białymstoku.

Tegoroczne spotkanie przypadło na szczególny dla polskich bibliotek naukowych okres – intensywnych prac rządu nad projektem deregulacji 49 zawodów, w tym perspektyw „uwolnienia” dostępu do zawodu bibliotekarza, które wywoływały skrajne emocje w środowisku, szczególnie wśród bibliotekarzy oraz pracowników dokumentacji i informacji zatrudnionych w bibliotekach naukowych. Powodowani troską o zachowanie odpowiednich standardów jakości w bibliotekach zorganizowaliśmy IV Ogólnopolską Konferencję Naukową, podczas której postanowiliśmy wspólnie zastanowić się nad najlepszymi, najbardziej efektywnymi metodami sprawdzenia wiedzy i umiejętności oraz dorobku naukowego bibliotekarza.

Celem nadrzędnym konferencji była debata, czy proponowane rozwiązania prawne (w trakcie jej trwania podpisane przez Prezydenta) przyczynią się do deregulacji czy do degradacji zawodu bibliotekarza. Istotną kwestią było również wskazanie sprawdzonych oraz wypracowanie nowych działań sprzyjających wykształceniu i wzmocnieniu profesjonalnej kadry bibliotecznej, świadomej swoich praw i wartości grupy zawodowej.

W szczególności poruszono zagadnienia dotyczące:

- kształcenia akademickiego bibliotekarzy;
- losów absolwentów kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo;
- etyki zawodu bibliotekarza;
- dostępu do zawodu i awansowania bibliotekarzy w krajach europejskich;
- miejsca bibliotekarza dyplomowanego w pragmatyce zawodowej oraz prawnych uregulowań pracy bibliotekarza w różnych typach bibliotek.

O dużym zainteresowaniu tematem świadczy fakt, iż do udziału w konferencji zgłosiło się ponad 80 bibliotekarzy i pracowników naukowych z całej Polski (w tym ponad 30 dyrektorów i wicedyrektorów bibliotek). W obradach uczestniczyli również dyrektorzy większości białostockich bibliotek naukowych oraz studenci informacji naukowej i bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku.

Podczas trzydniowych obrad, odbywających się w Audytorium im. Ryszarda Kaczorowskiego, Ostatniego Prezydenta RP na Uchodźstwie, wygłoszono 25 referatów zgrupowanych w 7 sesjach tematycznych:

- ewolucja zawodu bibliotekarza na przestrzeni dziejów;
- etyka zawodu bibliotekarza;
- kształcenie bibliotekarzy w krajach europejskich i na świecie;
- kształcenie bibliotekarzy w Polsce;
- miejsce bibliotekarzy dyplomowanych w środowisku bibliotek akademickich;
- bibliotekarz dyplomowany – aspekt prawny;
- bibliotekarz dyplomowany dziś i jutro.

Pierwszego dnia konferencji odbyły się dwie sesje.

W sesji plenarnej przedstawiono ewolucję zawodu bibliotekarza na przestrzeni dziejów. Katarzyna Zimnoch (Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu w Białymstoku) omówiła ewolucję, jakiej w ciągu stuleci podlegał zawód bibliotekarza, wskazując na powiązania zadań i ról bibliotekarzy z rozwojem nauki, techniki i zmianami społecznymi. Autorka zwróciła uwagę na wyłanianie się kolejnych specjalności (bibliotekarz systemowy, bibliotekarz cyfrowy, redaktor metadanych, kataloger, indeksator, menadżer programów multimedialnych, animator kultury, infobroker) wymagających wzbogacenia warsztatu bibliotecznego i nabywania nowych umiejętności zawodowych. Przedstawione treści mogą stanowić materiał dydaktyczny dla studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. Dwa pokrewne referaty w tej grupie – Agaty Samsel (Uniwersytet w Białymstoku) i Mariana Butkiewicza (Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie) – miały charakter historyczny, skupiały się na rozwoju i przyszłości bibliotekarza akademickiego.

W drugiej sesji przedstawiono trzy referaty dotyczące etyki zawodowej bibliotekarzy.

Marcin Pędich (Zakład Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersyte-u w Białymstoku) wskazał na związki etyki zawodu bibliotekarza z uwarunkowaniami kulturowymi. Elżbieta Kuźma (Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Biblioteka Filologiczna NOVUM) poruszyła kwestię etyczności zachowań pracowników i kadry kierowniczej bibliotek. Na moralno-etycznych aspektach pracy bibliotekarza skupiły się Joanna Kępko i Iwona Ławreniuk (Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku), dokonując analizy kodeksów etyki bibliotekarskiej oraz przedstawiając wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku bibliotek białostockich.

Dwie pierwsze grupy tematyczne stanowiły niezbędne wprowadzenie do głównych zagadnień, tj. spraw związanych z przygotowaniem zawodowym i kształceniem bibliotekarzy w Polsce i za granicą oraz rolą bibliotekarza dyplomowanego w bibliotece akademickiej.

Drugi dzień konferencji obejmował 3 sesje, z których dwie pierwsze zostały poświęcone problematyce przygotowania zawodowego bibliotekarzy.

Podczas sesji pierwszej skupiono się na kształceniu bibliotekarzy w krajach europejskich i na świecie. Tematyki tej dotyczyły 4 referaty: Izabeli Nowakowskiej (Biblioteka Wydziału Farmaceutycznego Uniwersytetu Medycznego w Łodzi), Ewy Amghar (Biblioteka Jagiellońska w Krakowie), Katarzyny Ślaskiej (Biblioteka Narodowa) oraz Beaty Starosty i Agnieszki Wolańskiej (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej). Na przykładzie wybranych krajów europejskich i Stanów Zjednoczonych dokonano analizy i prezentacji najczęściej wskazywanych przez pracodawców umiejętności, zasobu wiedzy oczekiwanej od kandydata do pracy w bibliotekach naukowych oraz porównania ich z profilem absolwenta studiów z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej (Library and Information Science). Wskazano na rozbieżności między profilem absolwenta a oczekiwaniami rynku pracy. Porównano również programy studiów z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w wybranych krajach europejskich (Polska, Niemcy, Francja, Norwegia, Finlandia, Chorwacja, Malta) oraz w Stanach Zjednoczonych na przestrzeni ostatnich 10 lat.

Problematykę przygotowania zawodowego bibliotekarzy kontynuowano w kolejnej sesji dotyczącej kształcenia bibliotekarzy w Polsce.

Małgorzata Janiak (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie) przedstawiła zmiany w kształceniu akademickim bibliotekarzy, jakie nastąpiły po wprowadzeniu Krajowych Ram Kwalifikacji. Danuta Konieczna (Biblioteka Uniwersytecka UWM w Olsztynie) omówiła społeczne mechanizmy kształtowania się kariery bibliotekarza, m.in. w kontekście nauki o zarządzaniu zasobami ludzkimi. Rolę praktyk zawodowych, zarówno w kształceniu akademickim studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, jak również w ich dalszych losach zawodowych podkreśliły Aneta Sokół i Wisława Bertman (Biblioteka Śląska), opierając się m.in. na wynikach ankiet przeprowadzonych na macierzystej uczelni.

W sesji popołudniowej wygłoszono 5 referatów. Autorami wystąpień byli: Ewa Dąbrowska (Biblioteka Jagiellońska w Krakowie), Danuta Patkaniowska (Biblioteka Jagiellońska w Krakowie), Marek Dubiński (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej) i Ewa Parzonka (Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu), Emilia Czerniejewska (Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu) oraz Jadwiga Wojtczak (Biblioteka Główna i OINT Politechniki Wrocławskiej) wraz z Małgorzatą Świrad (Biblioteka Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu).

W wystąpieniach odniesiono się do miejsca bibliotekarzy dyplomowanych w środowisku bibliotek akademickich. Zwrócono uwagę na rolę i znaczenie tej grupy zawodowej w opinii dyrektorów wybranych bibliotek (ankieta). Na podkreślenie zasługuje fakt, iż mimo szerokiego spektrum obowiązków i znacznie dłuższego czasu pracy – w porównaniu z innymi pracownikami naukowo-dydaktycznymi uczelni – bibliotekarze dyplomowani podejmują działalność naukową, są autorami wielu publikacji, prowadzą wieloaspektową działalność dydaktyczną.

Ostatni dzień konferencji w całości został poświęcony przyszłości bibliotekarzy dyplomowanych w kontekście aktualnych uregulowań prawnych w Polsce.

W sesji porannej wygłoszono 3 referaty. Wystąpienia Ewy Dobrzyńskiej-Lankosz (Biblioteka Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie), Marioli Antczak (Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego) oraz Violetty Perzyńskiej (Biblioteka Główna im. Jędrzeja Śniadeckiego Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie) dotyczyły prawnych aspektów funkcjonowania stanowisk bibliotekarzy dyplomowanych.

Dokonano przeglądu najważniejszych zmian proponowanych w latach 2011-2012 w prawodawstwie bibliotecznym i przedstawiono obecny status prawny bibliotekarza dyplomowanego. Projekt z dnia 6 marca 2012 r. „Ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów” (dalej zwany Projektem) wywołał dyskusję nad przyszłością rozwoju zawodowego bibliotekarzy w bibliotekach szkół wyższych. Projekt zakładał zniesienie egzaminu dla kandydatów na stanowisko bibliotekarza dyplomowanego, nie wskazywał natomiast kryteriów, jakie kandydat na to stanowisko miałby spełniać. W obliczu szumu informacyjnego, który pojawił się w wyniku proponowanych przez Projekt zmian, pojawiły się spekulacje nie tylko na temat przyszłości zawodu, ścieżki awansu bibliotekarzy, ale także etyki, w myśl której bibliotekarze powinni „kierować się dobrze rozumianymi zasadami solidarności zawodowej, dbając o pozytywny wizerunek zawodu”. Dążenia środowiska bibliotekarskiego do spójności w zakresie wyrównania szans i określenia jednolitej ścieżki awansu dla bibliotekarzy zostałyby udaremnione, gdyby Projekt wszedł w życie (niestety tak już się stało).

Rozważania ostatniej sesji konferencyjnej oscylowały wokół miejsca bibliotekarza dyplomowanego w obecnej i przyszłej pragmatyce zawodu bibliotekarskiego.

Sesję otworzył referat Scholastyki Baran (Biblioteka Uniwersytecka w Olsztynie), omawiający egzamin na bibliotekarza dyplomowanego jako jedną z form samokształcenia. Hanna Tadeusiewicz (Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego) przedstawiła ujednoczone wymagania obowiązujące

ce Komisję Egzaminacyjną powołaną przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w postępowaniu kwalifikacyjnym dla kandydatów na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej.

W związku z perspektywą likwidacji Komisji Egzaminacyjnej zastanawiano się nad ujednoczeniem wymogów kwalifikacyjnych i przeniesieniem zasad i możliwości awansowania na bibliotekarza dyplomowanego do jednostek uczelnianych.

Artur Jazdon (Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu) zaprezentował zdecydowanie osobisty punkt widzenia na temat oczekiwań dotyczących umiejętności i cech osobowościowych osoby kandydującej czy zatrudnionej na stanowisku bibliotekarza dyplomowanego we współczesnej bibliotece. Zdaniem prelegenta powinna to być osoba o szerokiej orientacji w różnorodnych aspektach współczesnego bibliotekarstwa, o wewnętrznej potrzebie ustawicznego samorozwoju, chcąc realizować hasło biblioteki jako organizacji uczącej się, umiejąca budować swój warsztat pracy. Bibliotekarz dyplomowany to również edukator, popularyzator, otwarty na współpracę z lokalnym otoczeniem. Ta wypowiedź wzbudziła duże emocje wśród uczestników konferencji.

W wystąpieniu zamykającym sesję Henryk Hollender (Uczelnia Łazarskiego w Warszawie) zaproponował powołanie niezależnego zespołu, który nadawałby swoje własne certyfikaty, nie wsparte żadną formalną regulacją. Mógłby on działać jako stowarzyszenie funkcjonujące na co dzień jako think-tank, które ogłosiłoby swoje założenia programowe i wizję doskonałości zawodowej. Proponowana Biblioteczna Komisja Certyfikacyjna powinna wyłonić się spośród osób wskazanych przez Grupę Inicjatywną na rzecz BKC. Bezinteresowność działania zapewniałaby przyszłej Komisji zasada, że członkowie Grupy Inicjatywnej nie mogą wejść do BKC i że BKC może rozszerzać swój skład dopiero po ukonstytuowaniu się i przyjęciu regulaminu przez pierwszy skład, pochodzący z nominacji Grupy Inicjatywnej.

Efekt „emocjonalnym” i podsumowaniem obrad był list skierowany do Prezydenta RP, w którym Członkowie Komitetu Naukowego Konferencji, działając z upoważnienia wszystkich jej uczestników i przedstawiając zasadne argumenty wynikające z konferencyjnych debat, zwrócili się z prośbą o rozważenie wycofania objęcia bibliotekarzy ustawą o zmianie ustaw regulujących wykonanie niektórych zawodów (projekt z 6 marca 2012 r.). List, niestety, nie przyniósł wymiernych korzyści, stał się jednak formą wyrażenia opinii i zaniepokojenia całego środowiska bibliotekarskiego zmianami wprowadzonymi w prawie bibliotecznym, po raz kolejny degradującymi elitę naszego zawodu.

Referaty wygłoszone podczas konferencji, jak i wnioski wynikające z dyskusji wyraźnie wskazują na to, że środowisko bibliotekarskie nie może być pozbawione instytucji weryfikującej wiedzę kandydata na dyplomowanego bibliotekarza oraz dyplomowanego pracownika dokumentacji i informacji naukowej. Powinno mieć swoją elitę będącą punktem odniesienia, wzorem dla studentów, pracowników naukowych i innych użytkowników zasobów bibliotecznych i informacyjnych nowoczesnych bibliotek. Chodzi także o to, by wypracować poddane kontroli społecznej mechanizmy mobilizujące do śledzenia światowych trendów w bibliotekach naukowych oraz weryfikowania najnowszej wiedzy. Nawet jeśli obecna formuła nadawania kwalifikacji bibliotekarza dyplomowanego nie spełnia oczekiwań wszystkich zainteresowanych, to jej brak spowoduje obniżenie rangi zawodu tak potrzebnego w społeczeństwie informacji i wiedzy, w którym zabraknie merytorycznych mechanizmów awansu. Dlatego też podczas konferencji zaproponowano wiele przemyślanych, możliwych do zrealizowania działań służących wykształceniu i utrzymaniu profesjonalnej kadry bibliotecznej na najwyższym poziomie.

Konferencja przyniosła wymierny plon naukowy – do druku została już przygotowana recenzowana publikacja zawierająca materiały konferencyjne, uznane przez jej uczestników za ciekawe i inspirujące. Na dzień dzisiejszy jest to pierwsza i – jak dotąd – jedyna publikacja środowiska bibliotekarskiego, w której przedstawiono wspólną, logiczną politykę kształcenia i awansowania bibliotekarzy w bi-

bliotekach naukowych. Spodziewamy się, że będzie ona przydatna bibliotekom (głównie naukowym) oraz ośrodkom kształcenia akademickiego bibliotekarzy i informatologów w całej Polsce.

Halina Brzezińska-Stec

Hanna Kościuch

Biblioteka Uniwersytecka im. Jerzego Giedroycia w Białymstoku

Tekst wpłynął do Redakcji 31 października 2013 r.

ZASADY REDAGOWANIA I WYDAWANIA CZASOPISM NAUKOWYCH

Seminarium dla wydawców i redaktorów czasopism (biuletynów)
naukowych

(Warszawa, 16 lipca 2013 r.)

W dniu 16 lipca 2013 r. w Warszawie odbyło się seminarium dla wydawców i redaktorów czasopism naukowych, zorganizowane przez Centrum Promocji i Informatyki. Dotyczyło ono *Zasad redagowania i wydawania czasopism naukowych*. Zapropionowaną problematykę przedstawiono w czterech blokach tematycznych. Seminarium rozpoczęto wykładem zatytułowanym *Prawo autorskie w kontekście problematyki wydawniczej – przykłady umów z autorami tekstów naukowych* wygłoszonym przez Barbarę Szczepańską z Kancelarii Prawnej Hogan Lovells.

Prelegentka podkreśliła, że w procesie wydawniczym ważne jest stosowanie umów, a zwłaszcza przestrzeganie porozumień między autorem a wydawcą. Zaliczamy do nich: regulamin dla autora, oświadczenie lub deklarację autora, umowę o publikację wydawnictwa, umowę o dzieło, umowę wydawniczą oraz brak umowy. W celu uniknięcia nieporozumień między wydawcą a autorem stosowane są przez wydawcę oświadczenia zabezpieczające, m.in. takie, że artykuł jest nowy i nie był nigdzie publikowany, następnie, że autor oznaczony w tekście jest właściwym twórcą treści oraz, że prawa osób trzecich nie są naruszone. Dla usprawnienia współpracy pomiędzy autorem a wydawnictwem stosuje się odpowiednie umowy wydawnicze takie jak: umowa o przeniesienie praw, umowa o dzieło, a także umowy licencyjne wyłączne i niewyłączne, w tym licencje, które są niezbędne do dysponowania utworem na rzecz osób trzecich.

W dalszej części wykładu zwrócono uwagę na zasady dotyczące formułowania umów: konieczność wymienienia pól eksploatacji, zwłaszcza w zakresie utrwalenia i zwielokrotnienia utworu, w zakresie obrotu oryginałem albo egzemplarzami, na których utwór utrwalono oraz w zakresie rozpowszechniania utworu. Podkreślono, że nie wolno umawiać się na pola eksploatacji, które nie istnieją, oraz na „przyszłość” tzn., że forma i treść umowy zostaną sporządzone w późniejszym czasie. Wspomniano również, że umowy – z wyjątkiem licencji niewyłącznej – muszą być zawarte w formie pisemnej, a także, że nie wolno zmuszać autora do zrzeczenia się prawa do wynagrodzenia, co często jest stosowane przez wydawców.

Na zakończenie wykładu nawiązano do czasu trwania umowy licencyjnej, który może być oznaczony i nieoznaczony, a który ściśle wynika z zawartej umowy. Doprecyzowano czym jest utwór naukowy i kto ma do takiego utworu prawo. Zwró-

cono uwagę na elementy czasopisma naukowego, zwłaszcza chronione, do których należy tytuł, logo i szata graficzna. Zaprezentowane problemy doprecyzowywały tematykę seminarium i były wprowadzeniem do kolejnych wystąpień.

Następny referat *Dobre praktyki w zakresie zarządzania prawami własności intelektualnej w jednostkach naukowych*, został wygłoszony przez Lidie Szczęsną – radcę prawnego z Kancelarii Radców Prawnych. Na wstępie zasygnalizowano znaczenie praw własności i podkreślono, że odnoszą się one do działalności intelektualnej w dziedzinie literackiej, artystycznej, naukowej, przemysłowej i obejmują prawo autorskie i prawa pokrewne z prawami autorskimi oraz prawa do baz danych. Przypomniano podstawowe akty prawne w zakresie prawa własności artystycznej, naukowej, literackiej i programów komputerowych oraz w zakresie ochrony zbiorów danych lub materiałów gromadzonych według określonej metody.

W wystąpieniu zwrócono uwagę na celowość zarządzania własnością intelektualną. Wskazano przy tym na rozwój własności intelektualnej w jednostkach naukowych, na ograniczanie ryzyka kosztów wytworzenia praw i ochrony praw oraz na odkrywanie nowych źródeł osiągania korzyści z praw. Podkreślono również, że na uczelniach wyższych zarządzanie prawami własności intelektualnej regulowane jest odpowiednimi rozporządzeniami i regulaminami. Opracowane dokumenty określają prawa i obowiązki uczelni, a także pracowników, doktorantów i studentów, w zakresie ochrony korzystania z praw autorskich i im pokrewnych, oraz określają zasady wynagradzania twórców. Należy również pamiętać, że w uregulowaniach tych powinny znaleźć się także zasady i procedury komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz reguły korzystania z majątku uczelni wykorzystanego do komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz świadczenia usług naukowo-badawczych.

Znaczna część prelekcji dotyczyła uprawnień twórców oraz procedur postępowania wewnątrz jednostek naukowych w zakresie praw własności intelektualnej oraz wzorów wniosków, umów, uzgodnień i ustaleń prawnych. Na zakończenie przypomniano, że obowiązkiem pracownika jest poinformowanie pracodawcy o podjęciu prac, w efekcie których może powstać prawo własności intelektualnej oraz o zgłoszeniu jednostkom naukowym powstania takiego prawa własności.

Poruszone aspekty prawne zarówno prawa autorskiego, jak i prawa własności intelektualnej, wywołały wśród zebranego gremium ożywioną dyskusję. Zrodziło się wiele pytań i wątpliwości. Na większość z nich słuchacze otrzymali odpowiedź prelegenta, na pozostałe należało poczekać do następnych wykładów. W zaplanowanej przerwie uczestnicy mieli okazję do indywidualnych rozmów z prelegentami.

Kolejny referat dotyczył kluczowego zagadnienia seminarium – redagowania czasopism. W wystąpieniu zatytułowanym *Jak założyć i redagować czasopismo (biuletyn) naukowe* Emanuel Kulczycki z Instytutu Filozofii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu starał się usystematyzować etapy redagowania czasopism. Prelegent swoje wystąpienie rozpoczął od zdefiniowania czym jest czasopismo naukowe i jak jest ono określane przez różne podmioty administracyjne. W świetle polskiego prawa jest to wydawnictwo, które z założenia musi być czasopismem, co wiąże się z rejestracją takiego pisma w sądzie wojewódzkim. Z kolei, w myśl porządku wydawniczego czasopisma naukowe charakteryzują się stałą częstotliwością wydań, mają zbliżoną szatę graficzną, wyraźny jest profil i specjalizacja oraz układ zawartych w nich treści. Natomiast ministerstwo definiuje czasopismo naukowe jako pismo recenzowane, które jest punktowane, a to z kolei oznacza, że jest indeksowane na co najmniej jednej ze wskazanych list, lub poddane corocznej procedurze ewaluacyjnej.

W dalszej części wystąpienia przedstawione zostały zasady i procedury związane z założeniem periodyku i kolejnymi etapami wydawniczymi. Czasopismo powołuje się do życia poczynając od rejestracji tytułu prasowego w sądzie, poprzez uzyskanie numeru ISSN w Bibliotece Narodowej oraz otrzymanie identyfikatora DOI wymaganego dla artykułu naukowego. Po spełnieniu niezbędnych formal-

ności, należy zadbać o szybki, darmowy i bez ograniczeń dostęp do wszystkich artykułów w czasopiśmie, co jest równoznaczne z otwartością czasopisma. Za czasopismo otwarte uważa się takie, które ma wersję elektroniczną (może mieć również drukowaną), jest dostępne bezpłatnie oraz, w którym wydawca umożliwia darmową redystrybucję, import i eksport danych.

Otwarty dostęp do czasopisma od strony prawnej można zapewnić na wiele sposobów m.in. poprzez: umowy licencyjne z autorem bez przeniesienia i z przeniesieniem praw majątkowych na wydawcę oraz umową licencyjną w oparciu o licencje Creative Commons (proponując zawarcie umowy na określony zakres dostępu – do wyboru między autorem a wydawcą – wprowadzając odpowiednie logo). Uświadomiono słuchaczom, że strona internetowa jest wizytówką czasopisma, dlatego konieczne jest zamieszczenie wszelkich danych identyfikujących tytuł i zawartość treściową w najbardziej dostępnych miejscach w Internecie. Ważne jest również podanie informacji o czasopiśmie w mediach społecznościowych dla naukowców, a także zadbanie o to, aby wszystkie artykuły trafiały do archiwum zarządzanego przez bibliotekarzy lub archiwistów. Nie należy przy tym zapominać, że wszystkie te działania zmierzają w kierunku indeksowania, a tym samym podnoszenia prestiżu pisma, ułatwienia dostępu czytelnikom, ewaluacji tytułu i zdobywania punktów, które są niezbędne przy okresowej ocenie pracowników naukowych. Dobrze zredagowane i opracowane czasopismo ma szansę utrzymania się na rynku wydawniczym, a tym samym może służyć szerokiemu gronu społeczności akademickiej.

Seminarium zamykał referat *Cytowalność i jej budowanie przy wykorzystaniu narzędzi internetowych*, Leszka Stypułkowskiego – eksperta firmy Index Copernicus International. W wystąpieniu podkreślono, że narzędziem promującym osiągnięcia nauki jest międzynarodowa platforma Index Copernicus International, która wspiera krajową i międzynarodową współpracę pomiędzy naukowcami, wydawcami czasopism i instytucjami naukowymi. Należy nadmienić, że eksperci z Index Copernicus International odpowiedzialni są za parametryzację czasopism naukowych oraz dorobek publikacyjny jednostek naukowych. Celem działania platformy jest dotarcie z opublikowanym artykułem naukowym do jak największej liczby odbiorców, którzy wyniki opublikowanej pracy zastosują we własnych badaniach, a następnie w opracowanych publikacjach.

Prelegent podkreślił znaczenie merytorycznej jakości czasopisma, czyli jego charakteru naukowego tzn., że publikacja ma spełniać kryteria pracy naukowej, a także realizować standardy wydawnicze dotyczące składu, notacji, przypisów. Ponadto czasopismo ma mieć stabilność wydawniczą, a artykuły pochodzące z badań własnych, przejrzysty proces recenzyjny, tzn. recenzenci powinni być głównie spoza jednostki wydającej, co ma zapewnić ochronę własności intelektualnej. Następnie zwrócono uwagę na dostępność artykułów w wersji elektronicznej, indeksację i identyfikację. Omówiono również dostępność artykułów w językach kongresowych, dystrybucję artykułów do międzynarodowych repozytoriów oraz afiliację autorów z zagranicznych placówek naukowych. Podkreślono znaczenie współpracy z autorami z zewnętrznych ośrodków naukowych, współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Ważne jest również powołanie międzynarodowej rady naukowej czasopisma, międzynarodowego zespołu recenzyjnego, oraz zapewnienie bieżącej współpracy z zagranicznymi wydawnictwami o zbliżonej tematyce.

Wybrane elementy w zakresie jakości wydawniczej, digitalizacji, internacjonalizacji i kooperacji mają wpływ na wzrost liczby artykułów naukowych zgłaszanych do danego czasopisma, tym samym zwiększa się obszar cytowalności Impact Factor, a co za tym idzie, wzrasta punktacja pisma i rośnie ranga czasopisma w środowisku naukowym.

Dla usprawnienia procesu edytorskiego w czasopiśmie, wprowadza się łatwą w obsłudze, nie wymagającą dodatkowego oprogramowania na komputerze platformę internetową Index Copernicus, która zawiera wszystkie niezbędne elemen-

ty potrzebne do prowadzenia periodyku. Dzięki temu Index Copernicus realizuje pełną obsługę wersji elektronicznej czasopisma, kompleksowy proces obsługi redakcyjnej, ochronę własności intelektualnej, a także wszystko co jest związane z digitalizacją, internacjonalizacją i kooperacją pisma. W wystąpieniu podkreślano, że proces wydawania czasopisma realizowany przez wyspecjalizowanego partnera zapewnia skuteczność i profesjonalność wydawniczą, dzięki której periodyki poprawiają swoje wyniki parametryczne, pozyskują nowych autorów i czytelników, a także zwiększają szansę na utrzymanie dynamiki wzrostu wskaźnika Impact Factor.

Bogumiła Warząchowska
Biblioteka Teologiczna
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Tekst wpłynął do Redakcji 23 października 2013 r.

„PRZYSZŁE BIBLIOTEKI: NIEOGRANICZONE MOŻLIWOŚCI”¹ – ŚWIATOWY KONGRES BIBLIOTEK i INFORMACJI ORAZ 79. KONFERENCJA GENERALNA IFLA

(Singapur, 17-23 sierpnia 2013 r.)

Tegoroczny Światowy Kongres Bibliotek i Informacji oraz 79. Konferencja Generalna Międzynarodowej Federacji Bibliotekarskich Stowarzyszeń i Instytucji odbywały się w Singapurze pod hasłem „Przyszłe biblioteki: nieograniczone możliwości”.

W ceremonii otwarcia udział wzięli dr Yaacob Ibrahim, singapurski Minister Komunikacji i Informacji, a okolicznościowe przemówienie zatytułowane „Czy biblioteki są gotowe do dużych zmian?” wygłosiła prof. Chan Heng Chee, wieloletnia ambasador Singapuru w USA.

Singapur, obchodzący w tym roku 48. rocznicę uzyskania niepodległości, budzi zachwyt nie tylko przysłowiową niemal czystością, bezpieczeństwem, wspaniałą koegzystencją różnych grup etnicznych i narodowościowych zamieszkujących to państwo-miasto, ale także mądrym stosunkiem do edukacji i bibliotekarstwa. Jak stwierdzają Julie S. Sabaratnam i Ester Ong² przeżycie tego państwa bez zasobów naturalnych zależy od ludzi, którzy są jedynym bogactwem i decydują o znaczeniu Singapuru. Stąd ustawiczne inwestowanie w naukę oraz w podnoszenie kwalifikacji pracowników i w biblioteki. Kongres i towarzysząca mu konferencja były doskonałą okazją do ukazania wszystkim uczestnikom nieograniczonych możliwości i potencjału tkwiącego w bibliotekach, m.in. poprzez zaprezentowanie bibliotek działających na terenie Singapuru i sąsiadującej z nim Malezji.

W tym roku w konferencji wzięło udział ponad 3,5 tys. gości. Przedstawiono ponad 300 wystąpień, które, tak jak w latach ubiegłych, przyporządkowane były do 5 ścieżek tematycznych:

1. Wolny dostęp i zbiory cyfrowe.
2. Polityka, strategia i doradztwo.
3. Dostęp i usługi inspirowane przez użytkowników.
4. Narzędzia i techniki.
5. Idee, innowacje, antycypowanie nowości.

¹ Future libraries: infinite possibilities.

² J. S. Sabaratnam, E. Ong: *Singapore libraries: from brick and mortar to information anytime anywhere*. „IFLA Journal” vol. 39 (June 2013), no 2, p. 103.

WOLNY DOSTĘP I ZBIORY CYFROWE

Referenci z Sekcji Aquisition and Collection Development przedstawili przykłady współpracy między biblioteką a użytkownikami i dostawcami informacji w zakresie tworzenia zbiorów elektronicznych i kształtowania polityki otwartego dostępu (M. S. Lam, M. Sum: *Enhancing access and usage: the OUHK's experience in resource discovery service*; K. J. Burpee, L. Fernandez: *New frontiers in Open Access for Collection Development: Perspectives from Canadian research libraries*; A. Heng: *Leveraging organizational expertise taxonomy for collection development*, R. Alzahraani, R. M. Ramli: *From red to green: building and managing the scientific electronic collections for a new Sci-Tech University Library*; M. Revitt, C. Guthro: *Together we are stronger: A cooperative approach to managing print collections*). Zaprezentowano (Sekcja Law Libraries, Government Libraries oraz Library and Research Services for Parliaments) możliwość korzystania w otwartym dostępie z urzędowej i uwierzytelnionej informacji prawnej w Azji: w Wietnamie (L. Hanh: *Open access to official and authenticated legal information in Vietnam*), Hongkongu (J. Bahrij, I. Shieh: *Hong Kong moves towards open access to authenticated legal information*) i Indiach (U. Narayan: *Indian initiative to provide free access to authentic legal information*). Sekcja Reference and Information Services zwróciła uwagę na potrzebę zmian w usługach informacyjnych świadczonych przez biblioteki, podkreślając jednocześnie coraz większe ich możliwości w tym zakresie (L. Moyo, J. Nardine: *A living network supports reference on-the-go*; S. Lena, R. Ramakrishnan, K. Venkatachalam: *Information services for the engineering community: explorations in the hybrid environment*; U. Bhattacharya, A. Roy: *Digital reference services for people with special needs: what, why and how?*). Przedstawiono potrzebę tworzenia nowych stanowisk w bibliotekach, wynikającą z powszechnego wykorzystywania w bibliotekach technologii informacyjnych i dążenia do jak najlepszego zaspokajania oczekiwań użytkowników (T. Radniecki: *Study on emerging technologies librarians: how a new library position and its competencies are evolving to meet the technology and information needs of libraries and their patrons*). Ukazano (J. Benn, D. Mcloughli: *Facing our future: social media takeover, coexistence or resistance? the integration of social media and reference services*) wykorzystywanie mediów społecznościowych, ich integrację z usługami informacyjnymi prowadzonymi przez biblioteki akademickie w 100 najlepszych uniwersytetach świata.

Interesujące były wystąpienia (Preservation and Conservation Programme /PAC/ Core Activity) dotyczące ochrony i konserwacji dziedzictwa kulturowego, podczas których przedstawiono innowacyjne przedsięwzięcia w tym zakresie, podejmowane w krajach azjatyckich, nawiązujące do regionalnej współpracy po trzęsieniu ziemi w Japonii (m.in.: N. Kobayashi: *Progress of collaboration in disaster preparedness for cultural properties after the Great East Japan Earthquake*; B. MacNaught, S. Yigang: *Preserving the digital culture of two nations: National Library of new Zealand and National Library of China work towards a shared perspective on digital preservation*).

Sekcja National Libraries przedstawiła działania (m.in. związane z koniecznością zmian w zakresie wiedzy i umiejętności personelu) wynikające z wdrażania strategii dotyczącej kształtowania zbiorów cyfrowych w bibliotekach. Zaprezentowano sytuacje w bibliotekach: singapurskich, brytyjskiej, japońskiej i szwedzkiej (C. Brazier: *born. digital@british.library: the opportunities and challenges of implementing a digital collection development strategy*; T. Yamada: *Digital collection strategies at the National Diet Library*; C. Tang: *Acquiring, organising and providing access to digital content: The Singapore Memory Project experience*; J. A. Pabón Cadavid, J. Sathik Basha, G. Kaleeswaran: *Legal and technical difficulties of web archival in Singapore*; J. Rydén: *Legal restrictions and the digital library – is digital access to knowledge achievable?*).

W Sekcji Knowledge Management przypomniano, że przeobrażenia prowadzące do społeczeństwa informacyjnego zależą od umiejętności przekazywania wiedzy obywatelom i pracownikom. Podkreślono potrzebę odejścia od działań ukierunkowanych na kontrolę wiedzy na rzecz jej otwartości, co w konsekwencji przyczyni się do wzrostu jej poziomu w społeczeństwie (E. Tise, R. Raju: *Open Access: a new dawn for knowledge*

management; H. Cervone, J. Dysart: *Supporting Learning, Knowledge Sharing, And Team-Based Work With Open Access And Open Source Technology And Tools*; I. Bursová: *Open Access At The Academy Of Sciences Of The Czech Republic*; N. Variant Anna, D. Puspitasari: *Knowledge Sharing In Libraries: A Case Study Of Knowledge Sharing Strategies In Indonesian University Libraries*; W. Al-Badi, M. Nasser Al-Battashi: *Digital Open Access Initiatives In Health Information: Oman Medical Journal As A Model*; H. Li, L. Song: *Not A Possibility, But A Reality: Sharing Unique Content Via Open Access*).

POLITYKA, STRATEGIA I DORADZTWO

W tej bardzo obszernej tematyce ścieżce wystąpienia były prezentowane przez różne sekcje. Sekcja Library Theory and Research przybliżyła badania odzwierciedlające aspekty teoretyczne i praktyczne w organizacji i funkcjonowaniu. G. Kasey Garrison („*This intense desire to know the world*”: *Cultural competency as a personal and professional disposition in collection development practices*) omawiając czynniki, które wpływają na proces selekcji i kształtowania wielokulturowych zbiorów literatury dziecięcej, zwrócił uwagę na wyzwania, jakie napotykają bibliotekarze, by sprostać potrzebom coraz bardziej różnicującego się społeczeństwa.

Omówiono metodologię badań służących poznaniu zachowań informacyjnych użytkowników, którzy wywodzą się ze środowisk zróżnicowanych kulturowo (m.in. V. Moskina: *Information seeking behaviour of national minorities' secondary school students for scientific research purposes*; K. Matusiak: *What we are learning about the diverse backgrounds of academic library users: An overview of research designs and methods in information behavior studies*; P. A. Blanco: *Developing a model integral impact assessment*; J. Leong: *Ethnic diversity at the University of Toronto Libraries*).

Przedstawiono rozwiązania wynikające z zastosowania otwartego dostępu i mające inspirujący wpływ na działania biblioteczne (E. Balnaves: *From OPAC to Archive: integrated discovery and digital libraries with open source*; S. H. Kia, Z. L. Wang: *Content-as-a-service platform with the alfresco open-source enterprise content management system*; J. L. Gómez-Acebo, E. Sánchez Nogales: *Biblioteca Digital del Patrimonio Iberoamericano: open source technology in the service of a major cooperative project*; D. Ferreira Ucha, R. Favero Krzyzanowski, G. Giacchetto Moreira, I. Morais Imperatriz: *Virtual libraries in research funding agencies: an open source approach to disseminate information to faculty, research teams and civil society*). Sekcja Library Services to Multicultural Populations oraz Indigenous Matters Special Interest Group zwróciły uwagę na rozbieżności pomiędzy zalecaną przez *Multicultural Library Manifesto* koniecznością uwzględniania w pracy bibliotek potrzeb środowisk wielokulturowych a niemożnością ich zaspokajania ze względu na częsty brak odpowiedniego w tym zakresie przygotowania wśród absolwentów szkół bibliotekoznawczych. W referatach zaprezentowano pozytywne przykłady wykorzystywania w programach kształcenia bibliotekarzy wiedzy dotyczącej plemion i różnych aspektów związanych z wielokulturowością (K. Thorpe: *Protocols for libraries and archives in Australia: incorporating Indigenous perspectives in the information field*; S. Lilley, T. P. Paringatai: *Kia whai taki: implementing indigenous knowledge in the Aotearoa New Zealand Library and Information Management curriculum*; T. Samek: „*You can't hurry love*”: *slow library education in culturally diverse society*). L. Roy, C. Trace, S. Gilbert (*Indigenous ways: assessing the awareness of and potential need for identifying content on indigenous world view in educating Libraries/Archives/Museum (LAM) entry level professionals*) przedstawiły wstępne uwagi dotyczące projektu „Indigenous Ways”, którego celem jest ocena świadomości w zakresie potrzeb i wykorzystania wiedzy plemiennej w bibliotekach, archiwach i muzeach oraz przygotowanie zaleceń dla programów kształcenia odnośnie jej wdrażania. Natomiast D. Sabolović-Krajina z Public Library Fran Galović w Koprivnicy w Chorwacji

(*In-house library training program supporting Roma people – the power of networking in local community*) omówiła program szkolenia dla bibliotekarzy służący wspieraniu Romów, realizowany w tej bibliotece.

Sekcje: Information Technology, Preservation and Conservation, Rare Books and Manuscripts oraz Library and Research Services for Parliaments zaprezentowały działania na rzecz zabezpieczenia i konserwacji zbiorów fizycznych i cyfrowych (m.in. R. Altenhöner: *Preservation and conservation as an integrated process in the German National Library: Status quo and outlook*; H. Brown, R. Harvey: *Seeing the whole elephant: an integrated approach to managing preservation*; N. Krabbenhoef, K. Skinner, M. Schultz, F. Zarndt: *Chronicles in preservation: preserving digital news and newspapers*; P. Vallas: *Integrating physical preservation and digitization: a currently effective process in the French National Library*).

Istotne z punktu widzenia bibliotek, zarówno współczesnych jak i przyszłych, było ukazanie roli standardów bibliotecznych w doskonaleniu działań dla masowych jak i specjalnych użytkowników, m.in. poprzez prezentowanie w nich najlepszych rozwiązań praktycznych (H-Y. Hann, Y-S. Jeong, W-H. Jang: *Best practices of the DAISY standards in Korea -LG Sangnam library's service for the print disabled*; M. E. Davis, L. J. Hinchliffe: *Translating Standards into actions: a case study on implementation and training*; T. Høivik: *Improving practices. Statistical standards in global libraries*).

Ukazana została (LIS Education in Developing Countries Special Interest Group) współpraca międzynarodowa krajów rozwijających się w zakresie kształcenia bibliotekoznawczego. Przedstawiono doświadczenia i spostrzeżenia z krajów afrykańskich i azjatyckich (A. Abioye: *Enhancing library and information science education through cross-border collaboration: the experience of University of Ibadan, Nigeria and University of Ghana*; J. Raju: *The LIS school in the ICT age: a casualty, or catalyst for making a „cross-border” shift of a different type? – the case of South Africa*; P. Burnett: *Challenges and problems of Library and Information Science Education in selected African countries*; E. J. Ottong, U. J. Ottong: *Teaching and learning for development through collaborative curriculum design: a study of University of Botswana, Botswana and University of Calabar, Nigeria*; T. Nagatsuka, H. Tsunoda, T. Harada: *The improvements in quality of LIS Education through the mutual international exchanges of students in the East Asia*).

Sekcje Government Information and Official Publications oraz Government Libraries przedstawiły wykorzystywanie przez biblioteki urzędowych informacji o polityce i dla polityki, służących rozwojowi gospodarczemu społeczeństw i doskonaleniu ich świadomości (N. Balagapo: *Creating bridges to prosperity in the Asia and Pacific Region: the ADB Library Experience*; P. K. Jain, P. Babbar, G. Paliwal: *Government information sources for economic development: a case study of the Institute of Economic Growth Library, India*; M. Novak, P-A. Baran: *Including libraries in development strategies*; A. Vallotton Preisig: *Information for and about development politics and action in Switzerland: a partnership between government and civil society*; T. Mugwisi, D. Ocholla, J. Mostert: *Access and use of libraries and information centres by agricultural researchers and extension workers in Zimbabwe*; R. Vij: *Government information, publications and information dissemination strategies for the future: a case study of DRDO, India*).

DOSTĘP I USŁUGI INSPIROWANE PRZEZ UŻYTKOWNIKÓW

Tematyka dotycząca inspirowania przez użytkowników usług bibliotecznych znalazła odzwierciedlenie w wystąpieniach prezentowanych przez Sekcje School Libraries and Resource Centers oraz Information Literacy. Zwrócono uwagę na potrzebę jak najwcześniejszego (szkoła podstawowa, średnia) kształcenia obywatelskiego (civic literacy), przygotowującego do życia w społeczeństwie, kształtującego postawy obywatelskie oparte na zasadach i wartościach demokracji (D. Vin-Datice:

Information for civic literacies: an educational priority for school librarians in France; N. Gendina, T. Zhukova: *The Russian school Libraries Association as a distributor of ideas of personal information culture: experience of integration of researchers and school librarians' efforts for civil literacy formation*; R. Kumbar: *School libraries empower future citizens: a model to impact civic literacy in Indian school*). Zwróć uwagę na potrzebę i przydatność wiedzy obywatelskiej w odniesieniu do współczesnych wydarzeń na świecie, m.in. w Tunezji (A. Ksibi: *The lack of civility in the „Arab spring” & librarians and document manager's duties for civic literacy*) w Ugandzie (A. Mwesigwa: *An Academic Library as a National Reference Library: contributions of Makerere University Library in promoting civic literacy*).

V. M. Silva i F. Vaz (*Civic literacy projects in libraries: acting in the present thinking in the future*) zaprezentowali portugalski program „Rights for Right?”, realizowany od 2007 r. w miejskiej bibliotece w Seixal. Jego celem jest promowanie znajomości Praw Człowieka i podstawowych wolności wszystkich ludzi, by umożliwić im świadome i aktywne funkcjonowanie w społeczeństwie.

Inne usługi inspirowane przez użytkowników, zaprezentowane podczas Konferencji, dotyczyły upowszechniania informacji na temat działań wojennych. C. Mary (*The 'elite of their profession': the impact on professional practice of the Office of War Information libraries and their librarians in the British dominions during World War II*) przybliżyła działalność prowadzoną podczas II wojny światowej na terenie dominiów brytyjskich przez biblioteki istniejące przy US Office of War Information. Po sukcesie US Information Library, otwartej w Londynie w 1942 r., tworzenie takich bibliotek stało się elementem polityki uznającej, że dostęp do informacji umożliwi wspieranie wysiłku wojennego i promowanie demokracji. Centra informacji powstały wówczas w Australii, Nowej Zelandii, Indiach i Południowej Afryce.

Institucje, w których powszechnie wprowadzane są działania informacyjne służące zaspokajaniu potrzeb użytkowników to parlamenty i funkcjonujące przy nich biblioteki. Przedstawiono różne przedsięwzięcia mające na celu wspomaganie parlamentarzystów w ich pracach (m.in. J. Hirose: *Anticipatory research of the National Diet (Parliamentary) Library Japan: a major research resource for the Diet*; I. Rugambwa, F. Kintu: *The role of parliamentary library and research resources in supporting parliamentarians to be well-informed: the case of Uganda*; A. Heidari, A. Khakpour: *Practical experiences of resource sharing activities in the Islamic Consultative Assembly Library (ICAL)*; L. Gassie, H. Fischer: *Developing sustainable Geographic Information System (GIS) services for parliamentary clients*).

NARZĘDZIA I TECHNIKI

Wystąpienia przypisane do ścieżki czwartej wiele uwagi poświęcały działaniom marketingowym promującym biblioteki i świadczone przez nie usługi. Sekcja Management and Marketing przedstawiła nowe narzędzia promocyjne i usługi, do których aktywnie włączani są użytkownicy bibliotek (m.in. C. Busby: *Marketing from the inside out: How we marketed to staff to spread the word to our members*; K. Rvasti, M. Saastamoinen, M. Nissinen: *Involving customers in redesigning and marketing the library*; O. Einasto: *Renewing the marketing strategy: from meeting user needs to values creation*; K. Cushon, G. Nowlan: *Developing and launching effective and engaging videos without breaking the bank*; N. Narayanankutty: *Inspiring library patrons through an open book written quiz: an innovative library marketing tool*).

S. Mundt (*Evaluating the marketing success of libraries' social media presences*) oraz A. R. H. Almrzooqi (*Marketing information with social networking tools: Whatsapp application model*) zwrócili uwagę na konieczność większego wykorzystywania mediów społecznych do promowania strategicznych celów poszczególnych bibliotek i dokonywania ewaluacji działań marketingowych prowadzonych za ich pośrednictwem. S. Tanasijević (*New model of library marketing for farmers*

and promotional creativity in action) przedstawiła projekt AgroLib-Ja, prowadzony przez Agricultural Library w serbskiej Jagodinie. Jego celem jest rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów farmerów i poprawianie ich statusu ekonomicznego, społecznego i kulturalnego przez edukację i wykorzystanie ITC w zrewitalizowanej sieci bibliotek wiejskich. Natomiast P. Hauke i K. U. Werner (*Going green as a marketing tool for libraries: environmentally sustainable management practices*) przybliżyli przyjazne środowisku działania w zakresie zarządzania, które mogą być doskonałym narzędziem w marketingu bibliotecznym.

Referaty zaprezentowane w Sekcjach Statistics and Evaluation oraz Education and Training poświęcone były nowym sposobom nauczania statystyki, tak by stała się ona powszechnie wykorzystywana i sprzyjała rozszerzaniu prowadzonych usług (A. Morris: *How to make statistics interesting, relevant and fun!*; U. Lipeikaite, R. Petuchovaitė). P. Krogh i J. Røgler (*Double force. Applying indicators and qualitative measuring to the public library learning space*) zaprezentowali pomiary ilościowe i jakościowe prowadzone przez bibliotekę publiczną w norweskiej Baskerud. Pomiary powadzone w tej i innych powiatowych bibliotekach publicznych Norwegii, służą kierowaniu i rozwojowi bibliotek w regionie.

Agricultural Libraries Special Interest Group przedstawiła problemy związane z wdrażaniem strategii zarządzania i komunikacji dla potrzeb rolnictwa, uwzględniając sytuację w różnych regionach świata (m.in.: P. Walton: *Embedding information management into all operational areas of an agricultural organisation: lessons learned from the Pacific*; U. Lipeikaite, G. Oyarzun: *Agriculture, libraries and human development: case studies of Europe, Africa and Latin America*; R. Bernaoui, M. Hassoun, R. Issolah: *Analysis of needs of researchers in agronomy: implementation of agricultural information system in Algeria*; P. Ntokwane: *Perceived education and training needs for agricultural librarians and information personnel in the information communications technology (ICT) era; the case for Botswana, a developing country perspective*; V. Jovanova: *the library on wheels infobus – a library at will of the farmers*; A. P. Singh, M. Yuvaraj: *Scenario of Indian agrarian librarianship: an evaluative study*). T. Malapela, I. Subirats, S. Dister, W. Karna i J. Keizer (*A reference space for information management standards, tools and methodologies: the AIMS portal*) przybliżyli zakres działania portalu Agricultural Information Management Standards (AIMS), gdzie użytkownicy mogą znaleźć informacje o doświadczeniach związanych z funkcjonowaniem systemów informacji rolniczej i zarządzaniu nią.

Innowacyjne podejście do pracy z książkami rzadkimi, rękopisami i zbiorami specjalnymi w bibliotekach artystycznych przedstawione zostały w Sekcjach Art Libraries oraz Rare Books and Manuscripts (m.in.: G. Bergel, A. Franklin, M. Heaney, R. Arandjelovic, A. Zisserman, D. Funke: *Content-based image recognition on printed broadside ballads: The Bodleian Libraries' ImageMatch Tool*; A. Boozari, A. Mashhadi Rafi: *Data entry worksheet: Preserving images and decorations of Persian manuscripts and lithographed books*; C. Bromark: *The art of finding an illustration – or just Google it!*). K. Ceynowa (*The image is the record – similarity-based image search for visual materials in digitized library collections: The approach of the Bavarian State Library*) zaprezentował narzędzia wyszukiwawcze wypracowane przez Bavarian State Library oraz Fraunhofer Heinrich-Hertz Institute dla potrzeb wykorzystywania w bogatych zbiorach (96 tys. rękopisów, 20 tys. inkunabułów i ponad 160 tys. rzadkich książek) Bavarian State Library.

IDEE, INNOWACJE, ANTICYPOWANIE NOWOŚCI

Do programu ścieżki 5 włączone zostały problemy poświęcone m.in. architektonicznemu dopasowaniu bibliotek do przestrzeni publicznej, które znalazły się w kręgu zainteresowań Sekcji Library Buildings and Equipment.

J. Thorhauge (*Creating a model-program for the building of future public libraries and their role in culture led redesign of urban spaces*) przedstawił program

nowej koncepcji biblioteki publicznej, który może być przydatny przy budowie nowych obiektów oraz przeprojektowywaniu i poprawianiu istniejących. Celem tego programu, przygotowanego w kooperacji Duńskiej Agencji Kultury i filantropijnego zrzeszenia RealDania, jest identyfikowanie ról i zadań przyszłych bibliotek publicznych oraz określenie zasad projektowych i wymogów funkcjonalnych dla budynków bibliotecznych. Zwraca się w nim uwagę na usytuowanie biblioteki w przestrzeni miejskiej jako podstawowe kryterium dla tworzenia tych placówek w kontekście społeczeństwa wiedzy. Podobnej problematyki dotyczyło wystąpienie M. Berndtson (*Public libraries and placemaking*), która przybliżyła pojęcie przestrzeni publicznej, jej powiązanie z bibliotekami publicznymi i znaczenie dla społeczeństwa. Referentka podkreśliła wielkie możliwości pojawiające się przed bibliotekami publicznymi, w związku z postępującą urbanizacją. Rolę bibliotek widzi m.in. we wspieraniu demokracji i poprawie jakości życia w miastach. Dlatego, jej zdaniem, istnieje potrzeba zachęcania bibliotekarzy do dostrzegania i rozumienia roli bibliotek publicznych w przestrzeni publicznej i wzmacniania tej roli przez włączanie obywateli do projektowania bibliotek i ich usług. Zilustrowała to przykładami bibliotek europejskich i północnoamerykańskich, które z powodzeniem realizują te zadania.

Zaprezentowano też ciekawe rozwiązania architektoniczne bibliotek, ośrodków informacji i centrów nauki (S. Boss, J. Fang, J. Zhang: *The intersection of design and culture: The New Guangzhou Library and its relationship to the city*; M. Lefebvre: *The library, the city, and infinite possibilities – Ryerson University's Student Learning Centre Project*; L. Mcgettigan: *Unafraid of the future – Edinburgh's next generation library and information services*).

W Sekcji Social Science Libraries zajęto się problemem roli bibliotek we współczesnych wydarzeniach i ruchach społecznych, m.in. egipskiej rewolucji ze stycznia 2011 r. (S. Urgola: *Archiving Egypt's revolution: The „University on the Square” project, documenting January 25, 2011 and beyond*), w ruchach na rzecz praw kobiet, w sytuacjach spowodowanych kryzysem instytucji opiekuńczych (K. Denda, L. Vidal: *Academic libraries advancing transnational feminism*; L. Alvim, J. A. Calixto: *Public Libraries, the crisis of the Welfare State and the social networks: the Portuguese case*; T. Rhodes: *A living, breathing revolution: how libraries can use „living archives” to support, engage, and document social movements*).

Zwrócono uwagę (Sekcje Knowledge Management oraz Academic and Research Libraries) na potrzebę elastycznego zarządzania, międzynarodowej współpracy i tworzenia strategii dla zapewniania jak najlepszego dostępu do zbiorów tak papierowych jak i elektronicznych (P. Burnhill, F. Pelle: *Who is looking after your e-journals? Telling tales about the keepers registry & your digital shelves*; M. Tan: *Implementing agile management through collaborative social computing*; T. Sadeh: *From search to discovery*). Trzy wystąpienia poświęcone były Massively Open Online Course, popularnej ostatnio formie kształcenia na odległość. MOOC to otwarte, dostępne online kursy, przeznaczone dla bardzo dużej liczby uczestników. Ich podstawą, oprócz dostępu do tradycyjnych materiałów kursowych, są krótkie filmy połączone z weryfikującymi wiedzę testami, quizami oraz interaktywnym forum dla uczniów, nauczycieli i osób wspomagających proces nauczania (A. Wells: *Agile management: strategies for success in rapidly changing times – an Australian University Library perspective*; M. Calter: *MOOCs and the library: engaging with evolving pedagogy*; J. C-C. CHEN: *Opportunities and challenges of MOOCs: perspectives from Asia*).

Podnoszono problemy bibliotek jako organizacji uczących się, podkreślając ich udział w rozwoju zawodowym personelu oraz rolę w kształceniu i nauce (G. Hallam, A. Hiskens, R. Ong: *Conceptualising the learning organisation: creating a maturity framework to develop a shared understanding of the library's role in literacy and learning*; T. Yu: *The relationships among individual, team and organizational learning in Taiwan's university and college libraries*; O-L. Madge: *Academic libraries as learning organisations: a Romanian perspective*; C. Clark, B. Shilkin,

J. Benn, M. Albatis, R. Howard, F. Renner: „*Thanks For Being Awesome*”: *Using The Learning Organisation Model To Enhance Client Service*; Z. B. Yeo, V. Muthu, I. Kailani: *A corporate climate for learning: practices from National Library Board, Singapore*; J. Nardine, L. Moyo: *Learning community as a model for cultivating teaching proficiencies among library instructors – a case study*; S. B. Yon, G. Albert: *Developing library professionals: the influence of communities of practice*).

Istotne dla kształcenia bibliotekarzy dziecięcych dla potrzeb nowoczesnych bibliotek najbliższych lat były wystąpienia w Sekcji Libraries for Children and Young Adults. Zwracano w nich uwagę na kompetencje niezbędne bibliotekarzom dziecięcym w dobie cyfrowej (m.in.: V. A. Walter: *Who will serve the children: recruiting and educating future children’s librarians*; I. Bon: *Nature or nurture? How do we prepare library staff for head, hart and hands tasks?*; D. Hamada, S. Stavridi: *Required skills for children and youth librarians in the digital age*; R. Rajaratnam: *For the love of reading! New strategies to engage the next generation of readers*; R. Rajaratnam: *For the love of reading! New strategies to engage the next generation of readers*; R. Kumbar, D. Pattanshetti: *Essential competencies of Indian school librarians in the digital age: A study*). Podkreślano konieczność modernizacji i reorganizacji bibliotek dla dzieci pod kątem ich adaptacji do współczesnych potrzeb tej grupy użytkowników (I. Mikhnova: *Library as a lifestyle – new standards of the young people’s library behavior, Russia*).

Od wielu lat tematem pojawiającym się na konferencjach IFLA są zagadnienia dotyczące przyszłości bibliotek i ich rozwoju przyjaznego dla środowiska i nienaruszającego równowagi ekologicznej. Podczas tegorocznej konferencji także odnoszono się do tego problemu (A. A. Oyelude, A. O. Alabi: *Greening: pluses and minuses of Nigerian libraries in promoting environmental sustainability*; E. Karioja: *How to evaluate libraries’ sustainability? An approach to an evaluation model and indicators*; S. Chakraborty: *Going green or not: realities of the Indian metropolis libraries*; L. L. Soh, W. N. Lo: *My tree house – World’s 1st green library for kids*).

W wystąpieniach Sekcji Literacy and Reading oraz Information Literacy zwrócono uwagę na istniejącą w społeczeństwie lukę międzypokoleniową w odniesieniu do umiejętności technicznych. Referenci zaprezentowali działania bibliotek i programy służące podnoszeniu umiejętności technicznych i sprawnemu korzystaniu z nowych mediów przez starszych użytkowników bibliotek (H. Liu, Q. Huang: *Bridge the Text and tech literacy gap between generations – case study of reading programs from public libraries in Guangdong Province of China*; K. Baker: *Information literacy and cultural heritage for lifelong learning: applying the model to develop texttotechno intergenerational literacies*; H-Y. Sung, J. Siraj-Blatchford: *Exploring the role of public libraries in supporting intergenerational literacies through ICTs*; R. Bowden: *New information and learning landscapes – challenges to bridge the information ‘gaps’*).

Również Women, Information and Libraries Special Interest Group przybliżyła przedsięwzięcia, podejmowane przez biblioteki w zakresie kształcenia informacyjnego, sprzyjające doskonaleniu jakości życia kobiet w regionie Azji i Oceanii (M. M. Jahani Yekta: *Library strategies for literacy improvement of women in the Asia Oceania Region*; D. Murari, S. Nagarkar: *Information requirements of women entrepreneurs in Pune City*; R. Yang: *Serving women in China: practice and projects in a public library*; S. Lipu: *Beyond borders: the influence of librarians, libraries and access to information for Papua New Guinean women participating in Australian university education*).

W Sekcji Bibliography³ ukazano działania podejmowane przez różne kraje w dostosowywaniu bibliografii narodowych do nowych perspektyw w zakresie ich rozwoju i możliwości technologicznych (C. H. Andersen: *The Danish Scenario: taking Danish National Bibliography reuse to the next level*; S. Ahas, S. Banerjee: *The Indian National Bibliography: today and tomorrow*; A. Teymourikhani, S. Akbari-Daryan: *Future National Bibliography of the Islamic Republic of Iran (NBI): the*

³ Informacja ze spotkań Sekcji Bibliograficznej zamieszczona jest na blogu BN.

users' perspective; H. Stensrud Høsøien, I. Hole: *Opening up the bibliographies for the future – a collaborative research-driven model for bibliographies*; V. C. Radiporo: *NABOB, the National Bibliography for Botswana: history, present state and perspective for development*).

S. Shrestha (*The changing role of community libraries: emerging centres for sustainable development*) podczas spotkania Asia and Oceania Section przedstawiła m.in. efekty działania nepalskiego programu READ (Rural Education And Development), który w 2006 r. otrzymał nagrodę „Access to Learning Award” Fundacji Billa i Melindy Gates. W efekcie jego funkcjonowania powstają społeczne biblioteki w wiejskich i trudno dostępnych obszarach w Nepalu. Obecnie działają 53 takie placówki, które pełnią wiele funkcji i zaspokajają różne potrzeby. Są nie tylko miejscami do czytania i wypożyczania książek, ale także centrami rozwoju społecznego, wspierającymi zdobywanie podstawowego wykształcenia, zatrudnienie i rozwój ekonomiczny. Laureatem tegorocznej nagrody „Access to Learning Award (ATLA)” Billa i Melindy Gates został brazylijski program „Acessa Sao Paolo”, który zapewnia dostęp do komputerów i Internetu mieszkańcom tego stanu, największego w Brazylii pod względem liczby mieszkańców.

Elżbieta Barbara Zybert

Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych
Uniwersytet Warszawski

Tekst wpłynął do Redakcji 12 października 2013 r.

„CZAS PRZEMIAN – CZAS WYZWAŃ. ROLA BIBLIOTEK I OŚRODKÓW INFORMACJI W PROCESIE KSZTAŁTOWANIA KOMPETENCJI WSPÓŁCZESNEGO CZŁOWIEKA”

Ogólnopolska Konferencja Naukowa

(Warszawa, 10-11 października 2013 r.)

„Kompetencje” to termin transdyscyplinarny. Ewolucja zarządzania kapitałem społecznym, zmiany oczekiwań wobec sfery edukacji, umiejętności konieczne do korzystania z nowych technologii, przemiany stosunków społecznych – to kontekst konstruowania nowoczesnej definicji kompetencji, rozumianych (najogólniej) jako niezbędne wyposażenie, przygotowanie człowieka do funkcjonowania w świecie teraźniejszym i przyszłym. Perspektywa jest tu stosunkowo niedługa, przedłużana niemal automatycznie warunkiem udziału w „kształceniu ustawicznym” bądź „doskonaleniu zawodowym”, zdobywaniu kolejnych kompetencji bądź aktualizowaniu już posiadanych.

Wszegobecność i różnorodność „kompetencji” powoduje, że buduje się wokół nich interdyscyplinarne pole badawcze, budzące żywe zainteresowanie właściwie wszystkich nauk, których przedmiotem badań jest człowiek i jego funkcjonowanie w świecie. Badania bibliologiczne i informatologiczne też przecież dotyczą człowieka – jego udziału w procesach komunikacji piśmienniczej i nie tylko, jego potrzeb i zachowań informacyjnych, a także – oczywiście – kompetencji informacyjnych. Wspomniana interdyscyplinarność stała się bodźcem do zorganizowania przez Zakład Bibliotekoznawstwa Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliolo-

gicznych Uniwersytetu Warszawskiego konferencji pt. „Czas przemian – czas wyzwań. Rola bibliotek i ośrodków informacji w procesie kształtowania kompetencji współczesnego człowieka”. Przedsięwzięcie zrealizowano we współpracy z Fundacją Orange, a honorowym patronatem objęli je minister administracji i cyfryzacji, Michał Boni oraz minister kultury i dziedzictwa narodowego, Bogdan Zdrojewski. Konferencja odbyła się w dniach 10-11 października 2013 r.

Celem obrad pierwszego dnia konferencji, podczas którego odbyły się dwie sesje plenarne, było nakreślenie ogólnej mapy kompetencji niezbędnych do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym. W związku z tym uczestnicy mieli okazję poznać bliżej różnorodność kompetencji potrzebnych we współczesnym świecie. Ewa Krupa z Fundacji Orange zwróciła uwagę na największe bariery, jakie dzisiaj utrudniają rozwijanie umiejętności, co grozi rozszerzaniem się zjawiska wykluczenia społecznego. W wystąpieniu pt. *Cyfrowy humanista, czyli projekty społeczne wykorzystujące nowe technologie*, autorka podkreślała konieczność rozbudzania potrzeb i motywacji, chęci korzystania z nowych technologii w celu uczenia się – poznawania świata, zdobywania wiedzy. Kształcenie kompetencji cyfrowych – przekrojowych, bo użytecznych w wielu dziedzinach życia – wymaga zwrócenia uwagi na ich użyteczność, na cel i korzyści płynące ze swobodnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami. Sprawność techniczna nie jest tu celem samym w sobie, ale narzędziem dalszego rozwoju i optymalnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Kompetencji cyfrowych dotyczyło również wystąpienie Dominika Batorskiego z ICM UW. Przedstawił on stan i analizę tychże w społeczeństwie polskim, w kontekście czynników społeczno-demograficznych oraz konsekwencji społecznych i zawodowych. Chyba wszystkich zebranych zaskoczyła informacja, że podstawowym medium w polskich domach wciąż pozostaje telewizja, a korzystanie z komputera ogranicza się najczęściej do Internetu – dane *Diagnozy społecznej* wyraźnie ujawniają poważne braki kompetencji cyfrowych, pozwalających na samodzielne korzystanie z programów bardziej zaawansowanych niż przeglądarka czy pakiet biurowy. Ciekawe okazało się „komplementarne zróżnicowanie” celów korzystania z sieci między płciami. Mężczyźni używają jej „wszechstronnie” i dla rozrywki, kobiety natomiast – w komunikacji oraz do celów zawodowych i ekonomicznych.

Powiązania poziomu kompetencji z uwarunkowaniami społecznymi były przedmiotem wystąpienia Mirosława Filiciaka ze Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej (*Kompetencje medialne a nierówności społeczne*). Zwrócił on uwagę na częsty błąd naukowców i edukatorów, pragnących zapobiegać wykluczeniu społecznemu i wyposażyć publiczność w coraz to nowe umiejętności – a mianowicie na projektowanie własnych potrzeb i oczekiwań na słuchaczy bądź respondentów, którzy przecież wcale nie muszą dostrzegać ani doceniać zalet dostępnych narzędzi medialnych.

Mieczysław Muraszekiewicz pokazał ewolucję paradygmatów w działalności naukowej, więcej uwagi poświęcając bieżącej sytuacji i kompetencjom koniecznym do wykorzystywania nowoczesnych technologii (ICT) do pracy nad ogromnymi zasobami danych (big data). Różnice między edukacją informacyjną a potrzebami rynku pracy pokazała na przykładzie niemieckim Anke Wittich z Hochschule Hannover. W codzienności zawodowej niezbędne są umiejętności z zakresu *personal information management*, obejmujące m.in. kompetencje informacyjne (korzystanie ze źródeł, zdobywanie nowej wiedzy), komunikacyjne, medialne, organizacja pracy własnej i rozwiązywanie problemów (łączenie faktów, wnioskowanie). Na problemy niskiego poziomu kompetencji obywatelskich, małego zaangażowania w wolontariat oraz braku zaufania społecznego zwracał uwagę Filip Pazderski z Instytutu Spraw Publicznych. Wskazywał, że trzeba stwarzać jak najwięcej miejsc i możliwości uczenia się bycia razem, działania dla dobra wspólnego i pomagania potrzebującym. Jest to możliwe w procesach edukacji formalnej i nieformalnej. Biblioteki, jako instytucje publiczne, „miejsca trzecie” i „miejsca spotkania”, mają ogromny potencjał w tym zakresie.

Poziom kompetencji zdrowotnych Polaków mieści się na poziomie wyników średnich – według przeprowadzonego w 2011 r. European Health Literacy Survey

przeprowadzonego w 11 krajach. O ich specyfice mówiła Zofia Słońska z Instytutu Kardiologii w Warszawie. Można je analizować w ujęciu funkcjonalnym (zindywidualizowany kontakt pacjenta z opieką zdrowotną) i publicznym (kompetencje jako zasób – lub problem – w skali społecznej). Zawierają w sobie także komponent informacyjny, wiążą się bowiem z umiejętnościami znajdowania, oceny i efektywnego korzystania z informacji dotyczącej zdrowia. Im wyższy poziom kompetencji zdrowotnych, tym lepiej dla pacjenta i społeczeństwa w kontekście ich stanu zdrowia, ale także taniej dla systemu opieki, ze względu na szybciej podejmowane interwencje i zmniejszanie liczby koniecznych droższych usług specjalistycznych. Bardzo silnie zależą od cech demograficznych i uwarunkowań społecznych, należą więc – podobnie jak kompetencje cyfrowe i medialne – do czynników zmniejszających ryzyko wykluczenia społecznego.

Remigiusz Sapa pokazał z kolei informatologiczną perspektywę patrzenia na kompetencje człowieka. Podkreślił specyfikę tego podejścia badawczego, polegającą na skoncentrowaniu się na problemie i sposobach jego rozwiązania. Dopuszcza ono stosowanie różnorodnych metodologii postępowania, a więc ma charakter transdyscyplinarny, łączący różne punkty widzenia dla potrzeb realizacji celu.

Pierwszy dzień konferencji zakończył się ciekawą dyskusją, której uczestnicy dostrzegali zależności między poziomem poszczególnych typów kompetencji, a także dopuszczali możliwość wzajemnego korzystania z doświadczeń poszczególnych dyscyplin w ich rozwijaniu.

Drugi dzień przygotowano z myślą o tym, aby środowisko bibliologów, bibliotekarzy i informatologów miało okazję zaprezentować doświadczenia w zakresie kształtowania kompetencji (nie tylko informacyjnych) w poszczególnych ośrodkach. Obrady odbywały się równolegle, zorganizowane wokół 4 tematów wiodących: bibliotekoznawstwo, kompetencje informatyczne i informacyjne, kultura i nauka oraz zdrowotne kompetencje informacyjne.

Sesja poświęcona problemom bibliotekoznawstwa rozpoczęła się od wystąpienia Michała Zająca z IINiSB UW, który zastanawiał się nad kierunkami zmian w kreowaniu misji bibliotek dziecięcych. Kolejne dwa wystąpienia poświęcone były rozwijaniu kompetencji czytelniczych dzieci i młodzieży. Beata Przewoźnik z Uniwersytetu Śląskiego omawiała rolę biblioteki szkolnej w rozwijaniu kompetencji czytelniczych, informacyjnych i komunikacyjnych dzieci ze środowisk wiejskich, w których biblioteka szkolna jest nierzadko jedyną instytucją kultury odwiedzaną przez najmłodszych. Kolejny referat, którego autorką była Maja Wojciechowska z Uniwersytetu Gdańskiego, dotyczył problematyki organizacji czasu wolnego przez uczniów i studentów, ze szczególnym uwzględnieniem roli książki. Autorka opisała i porównała modele zachowań oraz dojrzałość czytelniczą wybranych grup użytkowników. Dalsza część sesji została poświęcona w zasadzie prezentacji tzw. dobrych praktyk. Rozpoczęło ją wystąpienie Doroty Grabowskiej z IINiSB UW, która omawiała formy i metody pracy z młodzieżą w bibliotekach publicznych. W swoim wystąpieniu, odwołując się do bogatej literatury przedmiotu oraz wyników badań, udowodniła tezę, że w pracy z młodzieżą najlepiej sprawdzają się formy pracy zespołowej oraz metody aktywizujące, gdyż młodzi ludzie oczekują, że biblioteki będą ciekawymi i inspirującymi miejscami spotkań z rówieśnikami. Ewa Krupa z Fundacji Orange, opowiadając o projekcie „Odkryj pasję w bibliotece”, dzieliła się doświadczeniami Fundacji w realizacji inspirujących i innowacyjnych programów. Ostatnie dwa wystąpienia, Elżbiety Kamińskiej z Książnicy Pomorskiej oraz Iwony Pugacewicz z IINiSB, były przedstawieniem innowacyjnych rozwiązań wprowadzanych w bibliotekach polskich i zagranicznych. Pierwsza z referentek w wystąpieniu *Biblioteka przyjaznych multi-mediumów* dzieliła się doświadczeniami Książnicy Pomorskiej w Szczecinie z realizacji projektu edukacyjnego, zaś druga przedstawiła bardzo inspirujące rozwiązania, jakie w swojej działalności wykorzystuje mediateka Marguerite Yourcenar w Paryżu.

Rozważania dotyczące roli bibliotek i ośrodków informacji w procesie kształtowania kompetencji kulturowych były prezentowane w jednej sesji obok problemów dotyczących nauki. Sesję otworzyło wystąpienie Katarzyny Materskiej

z IINiSB pt. *Biblioteki publiczne na kulturalnej mapie Warszawy*. Słuchacze mogli zapoznać się z działaniami kulturalnymi i edukacyjnymi podejmowanymi przez warszawskie biblioteki publiczne, również w perspektywie działalności innych stołecznych instytucji kultury. Beata Pluciniczak z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, referując temat *Biblioteka jako miejsce spotkań z Innym*, skupiła się na problemie kształtowania w bibliotekach takich kompetencji (i postaw) jak otwartość na inność, tolerancja, akceptacja odmienności, tak przecież ważnych we współczesnym wielokulturowym społeczeństwie. Kolejne wystąpienie, tym razem przygotowane przez Grzegorza Gmiterka z IINiSB UW oraz Roberta Kryńskiego z KUL, poświęcone było integracji polskiej nauki. Autorzy przedstawili ideę tworzonego oddolnie przez grupę naukowców i bibliotekarzy, portalu Academicon.pl, którego celem jest integracja serwisów poświęconych poszczególnym dyscyplinom naukowym, ze szczególnym uwzględnieniem bibliologii i informatologii. Celem ostatniego wystąpienia, przygotowanego przez Doro- tę Wilk z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, była odpowiedź na pytanie, jakiego rodzaju kursów prowadzonych online przez bibliotekarzy oczekują studenci. Aby znaleźć odpowiedź na to pytanie, autorka przedstawiła wyniki badań ankietowych, które dotyczyły efektywności i atrakcyjności kursów oferowanych przez Bibliotekę Główną UP.

W sesji dotyczącej kompetencji informatycznych i informacyjnych referenci zajmowali się zarówno umiejętnościami bibliotekarzy i pracowników informacji, jak też użytkowników. Ten pierwszy wątek poruszali m.in. Radosław Delida z Książnicy Pomorskiej w Szczecinie w prezentacji pt. *Umiejętność prawidłowej oceny wiarygodności treści dostępnych w Internecie jako element kompetencji z zakresu zdobywania wiedzy* oraz Adam Jachimczyk z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego (*Pozycjoner – bibliotekarz à rebours?*). Jacek Włodarski z IINiSB UW przedstawiał rozwiązania stosowane przez różne biblioteki polskie i zagraniczne w zakresie udostępniania książek elektronicznych. Dariusz Grygrowski (IINiSB UW) omówił brak zastosowania (bo chyba jednak nie brak kompetencji) narzędzi społecznościowych w OPAC polskich bibliotek publicznych. Agata Walczak-Niewiadomska z Uniwersytetu Łódzkiego przywołała inspirujące przykłady bibliotek prowadzących edukację medialną swoich użytkowników w każdym wieku.

Poziom i zakres kompetencji cyfrowych młodzieży, ich swobodę poruszania się po „sieciovym podwórku” opisywała Daria Drabik z Fundacji Orange, na podstawie badań przeprowadzonych przez tę organizację (wyniki dostępne wkrótce w sieci). Kompetencje informacyjne doktorantów badała Zuza Wiorogórska z Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie. Zwraçała uwagę na konieczność rozwijania ich samodzielności w sytuacji wysokiego poziomu szczegółowości i specjalizacji potrzeb informacyjnych. O starszych użytkownikach (50+), ich potrzebach i umiejętnościach, mówiła z kolei Emilia Klich z Uniwersytetu Wrocławskiego, na przykładzie projektu „Latarnicy” i niewielkiej społeczności Kielczowa w województwie dolnośląskim. Im bliżej konkretnej grupy badania jakościowe często pokazują, jak wiele zależy od indywidualnej motywacji i zaangażowania – z jednej strony liderów i inicjatorów projektów, z drugiej – tych uczestników, którzy posiadają choćby niewielką chęć zdobywania nowej wiedzy i angażowania się w działania pozazawodowe i pozarodzinne na poziomie lokalnym.

W sesji „zdrowotnej” Barbara Niedźwiedzka z Uniwersytetu Jagiellońskiego zwróciła uwagę na rolę czynnika informacyjnego w szerzej definiowanych kompetencjach zdrowotnych. Ewa Dobrogowska-Schlebusch, w imieniu zespołu z Zakładu Informacji Naukowej Instytutu Zdrowia Publicznego, Wydziału Nauk o Zdrowiu CM UJ przedstawiła wyniki pierwszego etapu realizacji projektu, który docelowo polegać ma na przygotowaniu naukowych podstaw do stworzenia portalu wiedzy o zdrowiu kierowanego do tzw. zwykłego użytkownika. Etap ten polegał na przeglądzie literatury pod kątem liczebności i rodzaju narzędzi stosowanych w ocenie jakości elektronicznych źródeł informacji o zdrowiu i leczeniu. Ich wyodrębnienie pozwoli na opracowanie kryteriów jakościowych dla planowanego serwisu.

Małgorzata Kisilowska i Justyna Jasiewicz (IINiSB UW) w swoich wystąpieniach odwołały się do badań potrzeb i oczekiwań użytkowników w zakresie informacji zdrowotnej, jakie przeprowadziły w 2012 r. wśród respondentów z Warszawy i okolic. Pierwsze wystąpienie służyło prezentacji opisu problemu metodologicznego, jakim okazało się założenie dotyczące jak najszerszej interpretacji terminu „informacja zdrowotna” przez badanych – oraz konsekwencji, jakie z tego wynikły. W drugim wystąpieniu J. Jasiewicz przedstawiła informację zdrowotną jako wynik interakcji społecznych, pokazując jej zależność od czynników społeczno-demograficznych, a także (a może przede wszystkim) od postaw użytkowników wobec własnego zdrowia i sposobów jego traktowania.

Konferencję zakończyła żywa dyskusja plenarna, w której nie tylko podjęto próbę podsumowania dwudniowych obrad, ale również rozważano problem dezintegracji środowiska bibliotekarzy i bibliotekoznawców, tak trudny w perspektywie nowych rozwiązań legislacyjnych wprowadzanych w ostatnim czasie. Konferencję zamknęła konstatacja, że w przyszłości należy zacieśniać współpracę pomiędzy różnymi instytucjami i dyscyplinami naukowymi, również po to, by wspólnie kształtować kompetencje współczesnego społeczeństwa.

Justyna Jasiewicz, Małgorzata Kisilowska
Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych
Uniwersytet Warszawski

Tekst wpłynął do Redakcji 5 listopada 2013 r.